

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
DIZAINO KATEDRA

JOVITA VAIČIULYTĖ

Dailės magistrantūros (specializacija – tekstilė) studentė

TEKSTILĖS KOMPOZICIJOS
„VIENIŠI MINIOJE“

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė :
Lekt. Vilija Lesauskienė
Recenzentė:
Lekt. Regina Vaitkevičienė

Šiauliai, 2014

UNIVERSITY OF ŠIAULIAI
FACULTY OF ARTS
DEPARTMENT OF DESIGN

JOVITA VAIČIULYTĖ
Master of Fine Arts (specialization - Textile) student

COMPOSITIONS OF TEXTILE
“LONELY CROWD“

Master Thesis

Labour leader:
lect. Vilija Lesauskienė
Reviewer: lect. Regina Vaitkevičienė

Siauliai, 2014

SUMMARY

Solitude, loneliness root probably should be associated not only with homosapiens start, but in a sense, and the origin of life in general. Loneliness - is the emotional state of the individual, and thus the socium phenomenon, which could be described as fairly often these days element. And loneliness - with a shade more physiological phenomenon, this is the position (situation), where one object (in this case the human) is separated from the others of the same object (it is, other people). Loneliness can be "dictated" circumstances, it is enforced as well as it can be custom when it is conscious decision the individual (eg "self-seeking", thoughts "crystallization", inspiration and generation of creative potential). The concept of loneliness can have several versions of interpretation: individual (person) can feel lonely in relation to the surrounding people (friends and like-minded absence, self ignoring his worldview and the like.); lonely man can be also assessing his existence in the world scale (dissociation, meaning absence, etc.); loneliness may be dictated by certain situations (bereavement, separation from loved ones).

This work examines the scientific, theoretical information about the physical and psychological state - an independent spiritual condition, single mental and social existence which is widely examined by scientists and psychologists.

The first chapter deals with the theoretical part of loneliness concepts related to the phenomenon of loneliness. More widely focuses on the content social phenomenon of loneliness, submitted researchers approaches to the phenomenon of loneliness, their theories based on the concept of the development of this work. The second and the third chapter analyzes various authors of visual art, textile works, related to loneliness phenomenon, examines how they interpret the feeling of loneliness problem. The fourth chapter presents the master work of the creative process, submitted sketches of textile objects, technological samples, works photography.

Appendix contains photographs which were used in the creation of "Lonely crowd" concept, as well as a compact disc with an electronic version of the master thesis.

Creative master thesis "Lonely crowd" consists of three parts. The main idea of the work is expressed in human emotional expressions, movements, colors. The work is intended to perform using applique technique. This is a technique that merges the different technologies - painting, gluing, laminating, weave and others, as well as to convey the idea invoked various materials - cloth, paper, leather.

SANTRAUKA

Vienatvės, vienišumo šaknis turbūt reikėtų sieti ne tik su *homo sapiens* pradžia, bet tam tikra prasme ir su gyvybės atsiradimu apskritai. Vienišumas – tai emocinė individo būseną, o kartu ir sociumo reiškinys, kurį būtų galima įvardinti kaip gana dažną šių dienų elementą. O vienatvė – daugiau fiziologinį atspalvį turintis reiškinys, tai padėtis (situacija), kuomet vienas objektas (šiuo atveju žmogus) yra atskirtas nuo kitų tokių pat objektų (t.y. kitų žmonių). Vienatvė gali būti „padiktuota“ aplinkybių, t.y. priverstinė, taip pat ji gali būti ir pasirinktinė, kuomet tai yra sąmoningas individo sprendimas (pvz. „savęs ieškojimas“, minčių „kristalizacija“, įkvėpimo bei kūrybinio potencialo generacija). Sąvoka vienišumas gali turėti kelis interpretavimo variantus: vienišas individas (žmogus) gali jaustis aplinkinių žmonių atžvilgiu (draugų bei bendraminčių neturėjimas, individualios jo pasaulėžiūros ignoravimas ir pan.); vienišas žmogus gali būti ir vertinant jo egzistavimą pasaulio masteliu (susvetimėjimas, prasmės neturėjimas ir pan.); vienišumas gali būti padiktuotas tam tikrų situacijų (netekus artimųjų, išsiskyrimas su brangiais žmonėmis).

Darbe nagrinėjama mokslinę teorinę informaciją apie fizinį ir psichologinį būvį – savarankišką dvasinį stovį, vienišiaus psichinę ir socialinę egzistenciją Kuria plačiai nagrinėja mokslininkai, psichologai.

Pirmame teorinės dalies skyriuje nagrinėjamos vienišumo sąvokos, susijusios su vienišumo reiškiniumi. Plačiau gilinamasi į vienatvės socialinį reiškinį, pateikiami mokslininkų požiūriai į vienatvės reiškinį, jų teorijomis remtasi kuriant šio darbo koncepciją. Antrame ir trečiame skyriuje analizuojami įvairių autorių vizualaus meno, tekstilės darbai, susiję su vienišumo reiškiniumi, aiškinamasi kaip jie interpretuoja vienatvės jausmo problemą. Ketvirtame skyriuje pristatoma magistro darbo kūrybinės dalies eiga, pateikiami tekstilės objektų eskizai, technologiniai mėginiai, kūrinių fotografijos.

Darbo prieduose pateikiamos fotografijos, kuriomis buvo remtasi kuriant „Vieniši minioje“ koncepciją, bei kompaktinė plokštelė su elektronine magistro darbo versija.

Kūrybinę magistro darbo „Vieniši minioje“ dalį sudaro trys dalys. Pagrindinė kūrinio idėja būtų išreiškiama per žmogaus emocijas išraiškas, judesius, spalvas. Darbą ketinama atlikti naudojant aplikacijos techniką. Tai yra technika, kai apjungiamos įvairios technologijos – dažymas, klijavimas, sluoksniavimas, perpynimas ir kitos, taip pat idėjai perteikti pasitelkiamos įvairios medžiagos – audiniai, popierius, oda.

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
SUMMARY.....	3
ĮVADAS.....	6
1. VIENIŠUMAS – ŠIUOLAIKINĖS VISUOMENĖS REIŠKINYS.....	9
1.1 Socialinis reiškinių pobūdis.....	9
1.2 Vieništumo ribos tarp materialumo ir psichologijos.....	12
2. VIENATVĖS TEMOS INTERPRETACIJOS MENE.....	15
3. TEMOS REFLEKSIJOS ŠIUOLAIKINĖS TEKSTILĖS MENE.....	26
4. MAGISTRO DARBO KŪRYBINĖS DALIES EIGA.....	31
4.1. Kūrybinio darbo „Vieniši minioje“ koncepcija.....	31
4.2. Grafinis - kūrybinės idėjos vystymas.....	32
4.3 Vizuali „Vieniši minioje“ idėjos raiška per medžiagas ir technologijas.....	33
IŠVADOS.....	36
LITERATŪRA.....	37
PRIEDAI.....	39-40

ĮVADAS

Darbo problema. Žmogiškąjį vienišumo pasireiškimą gali sąlygoti ir prigimtinis aspektas (t.y. charakteris), ir išoriniai potyriai, ir vidiniai išgyvenimai, ir socialinė aplinka, ir gyvenimo būdas. Tokios emocinės būsenos priežastis gali būti viena, o gali būti ir kompleksinis padarinys. Galima teigti, kad vienišumas yra kiekvieno individo egzistencijos sudedamųjų dalių, t.y. kiekvienas žmogus savo gyvenime daugiau ar mažiau yra jautėsis vienišas. Tačiau tos būsenos trukmė, periodai ir pobūdis yra labai skirtingi bei sugeneruoti įvairių priežasčių.

Darbo aktualumas. Šiuo metu individai vis daugiau save riboja įvairiais veiksmais, įsitikinimais, technologijomis. Viso to priežastys gali būti pačios įvairiausios: nepasitikėjimas savimi, baimė, konfliktas tarp sąmonės ir kūno, šiuolaikinis išradimas be kurio didelė dalis žmonių neapseina - internetas, ir daug kitų priežasčių.

Tekstilės kompozicijose „Vieniši minioje“ siekiama atkreipti dėmesį ir perteikti vienatvės, uždarumo savyje, žmogaus atsiribojimo nuo visuomenės grupių, nuo savęs, vienišumo problemą, kuri yra aktuali.

Darbo objektas - vienatvės reiškinyje ir jo interpretacijos dailėje bei vizualizavimas tekstilės kompozicijose.

Darbo tikslas - išanalizavus įvairius vienatvės reiškinio aspektus, jį sąlygojančius veiksnius šiuolaikinėje visuomenėje, sukurti dvimatės tekstilės kompozicijas, įkūnijančias vienatvės raiškos formas.

Darbo uždaviniai:

1. Įvardinti bei apibrėžti temą, suformuoti koncepciją.
2. Atlikti temos „Vieniši minioje“ teorinių šaltinių analizę ir temos refleksijas menininkų kūryboje.
3. Atlikti grafines temos vizualizacijos paieškas bei technologinius bandymus.
4. Atlikti darbo įgyvendinimą medžiagoje.
5. Paruošti projekto pristatymo planą VEK gynimui.

Hipotezė. Tikėtina, kad pasirinktos kompozicinės ir technologinės priemonės padės įtaigiai atskleisti ir atkreipti žiūrovo dėmesį į vis aštrėjančią aktualią šių dienų problemą – žmogaus vienatvę netgi būnant dviese ar būryje žmonių.

Metodologija. Darbo koncepcija – žmogaus vienišumas minioje, kalėjimas vienatvėje. Tai šiuo laikmečiu aktuali tema. Kuriant tekstilės kompoziciją vienišumo tema, labai svarbu įsigilinti į žmogaus psichologiją, svarbu suvokti kaip šią temą nagrinėja filosofai, labiau pažinti įvairias psichologines individo būsenas, išsiaiškinti kas įtakoja žmogaus psichiką veiksmus. Tekstilės darbų ciklu „Vienišumas“ siekiama parodyti šią problemą ir atskleisti jos įvairias puses.

Metodika. Magistro darbo teorinėje dalyje naudojama filosofinės ir psichologinės literatūros analizavimo ir interpretavimo metodika. Darbų kompozicija dvimatė, kuriama iš tekstilės medžiagų, figūros kuriamos koliažo principu naudojant audinio, popieriaus skiautes. Figūrų išraiškomis, pasirinktomis spalvomis buvo siekiama perteikti vienišumo jausmą. Kūrybinei darbo koncepcijai atspindėti buvo naudojamos technologijos: sluoksniavimas, klijavimas, dažymas.

Strategija

II semestras

- Parodų lankymas ir analizė;
- Literatūrinių šaltinių, bazių paieška;
- Dalis priešprojektinių tyrimų (problemos pagrindimas, analogų analizė, eskizinės paieškos);

III semestras

- Įvado, aprašomosios dalies korekcija, papildymas;
- Kūrybinės darbo dalies struktūrizavimas ir jo išpildymas
- Tekstilės darbų ciklo eksponavimas;
- Fotosesija;
- Ginamosios kalbos paruošimas;
- Darbo įkėlimas į duomenų bazę.

Rezultatų naujumas

Vienišumo tema plačiai naudojama menininkų darbuose, tačiau tekstilės mene šios temos išraiškos ar panašių vizualinių interpretacijų, išreiškiančių koncepciją per tekstilės technologijas, nebuvo rasta. Kūrybinis darbas „Vieniši minioje“ originalus tuo, kad panaudojus savitą jungtį tarp tekstilės technologijų, siluetų formų ir spalvinių kompozicijų perteiktas vienišumo jausmas.

Teorinis darbo reikšmingumas.

Teorinis darbas „Vieniši minioje“ analizuojamas filosofiniais, psichologiniais ir meniniais aspektais. Nagrinėjamos su vienišumu susijusios sąvokos, kurios padeda atskleisti šio reiškinio pobūdį ir įvairiapusiškumą, socialinių sluoksnių įtaką žmogaus dvasinio ir fizinio vienišumo atsiradimui. Darbe nagrinėjami skirtingi požiūriai į vienišumą, kaip neatsiejamą socialinį visuominei būdingą reiškinį dailėje o ypač tekstilės mene. Teorinė darbo reikšmė – atkreipti visuomenės dėmesį į vis didesnius vienišumo keliamas grėsmes visuomenei.

Praktinis darbo reikšmingumas:

- Skatina žiūrovą susimąstyti apie vienišumą minioje reiškinį;

- Parodo, kad vienišumas yra ne vien individualus jausmas jis jaučiamas ir būnant minioje tarp žmonių;
- Medžiagų ir technologijų sintezė suteikia galimybę kitiems kūrėjams pasisemti naujų raiškos idėjų.

Darbo struktūra:

1. Teorinis aprašas, jį sudaro: 1. Teorinis aprašas 40 psl., iš jų 30 psl. teorinė analizė, 4 psl. kūrybinio darbo aprašas, 2psl. priedai. Iš viso pateikta 36 paveikslai.

I skyriuje, analizuojama vienišumas, kaip socialinis reiškiny.

II skyriuje, pateikiamos menininkų darbų analizės susijusios su vienišumo tema.

III skyriuje analizuojama magistro darbo koncepcija, kurią sudaro grafiniai objektų ieškojimai, ciklo realizavimo etapai

2. Kūrybinė dalis, kurią sudaro trys ciklo dalys. Išmatavimai :1 dalis 2,32 m. x 1,17 m.;
2 dalis 2,67 m. x 1,29 m.; 3 dalis 2,60 m . x 1,15 m .

1. VIENIŠUMAS – ŠIUOLAIKINĖS VISUOMENĖS REIŠKINYS

1.1 Socialinis reiškinių pobūdis.

Apie vienetvę niekada nebuvo vienos nuomonės – apivalymas tai ar kančia, norma ar patologija, bet žmonės kentė nuo vienišumo visais laikais. Praradęs artimą žmogų gali tiesiog subyrėti į dalis. Gali būti, kad būtent vienetvės baimė šiuo metu ir sudaro patikimiausią šeimos fundamentą. Vienetvės šaltis suriečia, kai prarandi aplinką, kultūrą, draugus. Pasak autoriaus A. Kamiu: „Tame mieste, kur negaliu net perskaityti iškabų be draugų, su kuriais galėčiau pakalbėti, be prasiblaškimų, aš bejėgis. Iš kambario, kuris pilnas keisto miesto garsų, niekas nenuves į mano mėgstamą vietą ar prie namų židinio. Surikti? Pašaukti? Pasirodys svetimi veidai...“

Aiškiausias ir plačiausias pripažintas vienišumo apibrėžimas teigia, jog vienišumas – tai diskomfortas, kuris kyla dėl neatitikimų idealių ir esamų socialinių santykių. Būtent šis neatitikimas dažniausiai yra kognityvinis, t.y., idealiais ir esamais santykiais vadinami tokie santykiai, kokius asmuo suvokia. Tai rodo, jog vienišumas nėra buvimo vienam sinonimas, o buvimas su kitais asmenimis automatiškai neapsaugo nuo vienišumo jausmo. Vienišumas yra nemalonus jausmas, kylantis tada, kai asmens socialiniai ryšiai suvokiami kaip mažiau jį tenkinantys negu kad asmuo norėtų (Hawkey ir Cacioppo, 2009).

Moksliniu požiūriu, vienetvė – viena išsamiausiai išnagrinėtų socialinių sampratų. Demografinėje literatūroje neretai randama statistinių duomenų apie vienišų žmonių absoliutų skaičių. Daugelyje išsivysčiusių šalių (Olandijoje, Belgijoje, ...) vieniši žmonės sudaro 30 procentų gyventojų. JAV, 1986 m. duomenimis, buvo 21,2 mln. vienišų žmonių. Palyginti su 1960 m., šis skaičius išaugo trigubai. Iki 2000 m. šis skaičius, padidėjo dar 7,4 mln. žmonių, tačiau iki šių dienų šis skaičius išaugo iki kur kas didesnių rodiklių.

Bendravimas mūsų kultūroje yra suvokiamas kaip vienintelis žmogaus egzistavimo būdas, kurio reikia siekti bet kokia kaina. Būti kartu su mylimu žmogumi, draugais, kartu su šeima, tai žmogui reiškia idealų gyvenimą. Visa tai atsispindi dainose ir knygose, kuriose apdainuojama didžioji meilė, televizijos serialuose ir filmuose apie laimingas šeimas ir jaunas įsimylėjalius. Toks bendravimo išaukštinimas yra suprantamas. Žmogui reikia būti tarp kitų žmonių ir jausti, kad jis yra reikalingas. Todėl vienetvė dažnai suvokiama kaip negatyvus ir žalingas reiškinys, kurio būtina vengti. Žmonių sąmonėje ji tapo liga.

Pasak autorių Hawkey ir Cacioppo (2009), anksčiau buvo manoma, jog vienišumą lydintios emocijos skiriasi priklausomai nuo to, kokių santykių trūkumą asmuo jaučia. Pavyzdžiui, buvo kelta prielaida, jog „socialinis vienišumas“ atsiranda tada kai nėra įsitraukimo į socialinį tinklą, kurį lydi tikslo nebuvimo, nuobodulio ir atskirties jausmai. Tuo tarpu nesant svarbios figūros, prie kurios galima prisirišti (pvz., sutuoktinio (-ės)), kyla „emocinis vienišumas“, t.y., tuštumos jausmas, nerimas ir nesaugumas. Autorių tyrimais buvo išsiaiškinta,

jog toks skirstymas nėra teisingas ir skirtingų ryšių trūkumas neturėtų būti siejamas su skirtingais jausmais. Pavyzdžiui, santuoka atlieka plačią integracijos funkciją ir sumažina tiek vadinamąjį socialinį, tiek emocinį vienišumą.

Senovėje žmonės gyveno glausčiau, ir vienišumas buvo labiau suprantamas kaip fizinė izoliacija. Romėnams blogiausia diena būdavo tada, kada jie turėdavo pietauti vieni ir atsisakyti bet kokios draugijos. Tai atrodė įtartina ir nenatūralu. Prikaltas prie uolos Prometėjas buvo užmirštas ir žmonių, ir dievų, būtent taip galėjo atsitikti kiekvienam, pareiškęs apie savo individualumą. Juokdario funkcija dvare buvo ne tik linksminti karalių ir jo draugus, bet ir išgelbėti jį nuo vienišumo, nes itin pasinėręs į save karalius tapdavo neramus ir dirglus.

Atsiskyrimas buvo labiau dvasininkų sritis – „artimiausias ryšys su Dievu vyksta ne bažnyčioje, o vienišoje širdyje“.

Tačiau šiuolaikiniame gyvenime viskas kitaip, nes daugelis Vakarų žmonių gali turėti asmeninę erdvę, netgi atvirkščiai, jei jie nori tapti tikrais profesionalais. Jie negali bendravimui skirti daug laiko ir jėgų. Jie privalo valdyti savo laiką, taip atsiranda mobili vienišių visuomenė. (Prieiga per internetą <http://www.psichologas.info/santykiai/vienisumas-yra-baisi-tikra-tiesa/>).

Paradoksas, bet žmonės labiausiai vieniši jaučiasi didžiuosiuose miestuose. Čia pasijaučiama nereikšminga, anonimine minios dalimi. Natūralus žmonių bendravimas šiuolaikinėje industrinėje visuomenėje tapo probleminiu reiškiniu. Pirmiausia išskiriama Vakarų kraštų visuomenė, kurioje daug kalbama ir rašoma apie žmogaus pamestumą, vienišumą, nekomunikabilumą. Žmonės vieną nuo kito atskyrė industrinė arba mobili vienišių visuomenė, kuri sukūrė žmogui daug patogumų. Tačiau išlieka labai daug svarbių kultūrinių bei dvasinių žmogaus problemų: psichologinių, etinių, estetinių, komunikacinių ir kitų. Žmogus gali jaustis vienišas netgi tarp žmonių, tačiau su jais neturėdamas emocinio kontakto, nerasdamas bendrumo su aplinkiniais. Populiacija vis didėja, tačiau sugebėjimas bendrauti tarpusavyje mažėja. O atrodo turėtų būti atvirkščiai - kuo daugiau žmonių, tuo ir kontaktai turėtų būti dažnesni. Iš tikrųjų žmonių gausėjimas ir to gausėjimo padariniai kaip tik labiausiai ir didina vis labiau pastebimą nūdienos žmonių vienišumą.

Vienišumas ir masiškumas - du teiginiai, kurie, ir dažniausiai kartojami, neprarandantys savo reikšmės. Daug yra pavyzdžių, kaip aplinka gali teigiamai ar neigiamai paveikti žmogaus vidinį gyvenimą. Žmogus yra priklausomas nuo išorinio ir vidinio pasaulio. Kiekvienas jų patiria vis kitokius poveikius, skirtingai reaguoja į tai, kas juos veikia iš šalies. Tai rodo, jog kiekvienas žmogus turi savų, tik jam vienam būdingų problemų. Būtent dėl to yra išskiriami trys pagrindiniai vienišumo (vienatvės) tipai. (Prieiga per internetą: <http://enneagrammosakademija.lt/9-eneagramos-tipai/2-tipas-pagalbininkas/>).

Pirmajam tipui priklauso beviltiškai vieniši žmonės, visiškai nepatenkinti savo santykiais su kitais žmonėmis, tai sudaro apie 14% žmonių. Šie žmonės nėra turėję intymių santykių su koku nors partneriu ar sutuoktiniu. Jie apskritai retai su kuo nors bendrauja (pvz., su kaimynais). Jiems būdingas stiprus nepasitenkinimo jausmas bendraujant su bendraamžiais, tuštumo, nereikalingumo pojūtis. Labiau nei kitų grupių asmenys, šie linkę dėl savo vieatvės kaltinti kitus. Šiai grupei priklauso išsiskyrusieji ir moterys. Antrasis tipas – „periodiškai ir laikinai vieniši“ apie 15%. Jie daugiau mažiau bendrauja su draugais, pažįstamais, nors jaučia artimo bendravimo trūkumą. Jie dažniau nei kiti stengėsi užmegzti įvairius socialinius kontaktus. Palyginti su kitais, jie socialiai aktyviausi. Viatevę kaip būseną laiko praeinančią, rečiau save laiko atstumtais. Tarp jų daugiausia vyrų ir moterų, niekada nebuvousių santuokoje.

Trečiam tipui priskiriami „pasyviai ir aiškiai vieniši“ žmonės apie 12%. Nors jie neturi pastovaus intymaus partnerio, jiems trūksta ir kitų ryšių, jie nereiškia tokio didelio nepasitenkinimo savo būkle kaip pirmų dviejų tipų asmenys. Jie susitaikę su savo padėtimi ir priima ją kaip neišvengiamą. Dauguma jų – našliai.

Pasak S. Džonsono, viatevė – tai savimonės forma, kuri reiškia pagrindinių gyvenimiškų ryšių ir saitų, svarbių asmenybės gyvenimui, nutrūkimą. Remiantis autoriumi išskiriami šie viatevės tipai:

- kosminis – susijęs su unikalaus savo likimo supratimu – vienas labiausiai komplikuoatų ir sudėtingų išgyvenimų;
- kultūrinis – susijęs su tradicijomis, papročiais, pvz., emigrantų išgyvenimai, netekus tėvynės;
- socialinis – susijęs su aplinka, pasireiškiantis izoliuotumu, tremtimi, atskirtimi;
- asmenybinis – labiausiai paplitęs ir susijęs su vieno žmogaus įtaka kitam, su kuriuo jis užmezga „aš – tu“ santykius, galinčius peraugti į „mes“ (pvz., buvęs nuteistasis).

Vienišumas, kaip kitos emocinės būsenos, turi tam tikrą individualumo atspalvį. Tačiau vienišumą vertinant kaip sociumo reiškinį, tai galima išvelgti tam tikrų specifinių požymių, tendencijų. Pavyzdžiui, laikmečio atžvilgiu, remiantis atliktais tyrimais, galima teigti, kad šiuolaikinėje visuomenėje vienišumo raiška yra ryškesnė lyginant su ankstesnėmis kartomis. Kaip vieną iš tokio pasikeitimo priežasčių galima įvardinti civilizacinę progresą (ypač technologinės inovacijos bei pasikeitimai), kuris vienaip ar kitaip sąlygoja individo socialinę padėtį bei gyvenimo būdą. Vienišumo pasireiškimo laipsnis gali būti atitinkamai didesnis ar mažesnis lyginant skirtingas tautas, visuomenes ar socialines grupes. Šiuo atveju įtakos gali turėti net tik socialinė aplinka bei gyvenimo būdas, bet ir charakterio savybės.

1.2 Vieništumo ribos tarp materialumo ir psichologijos

Vieništumas (vienatvė) yra socialinis ir psichologinis reiškinys, tam tikras gyvenimo stilius ir poreikių patenkinimo būdas, kuriam būdinga kai kurių vaidmenų (žmonos, vyro, partnerio) atsisakymas, gilesnių socialinių ryšių vengimas. Tai reiškia ir fizinį būvį – gyvenimą atskirame būste ir savarankišką dvasinį stovį, vieništiaus psichinę ir socialinę egzistenciją. Fizinė prasme vieništumas reiškia šeimos neturėjimą, gyvenimą vienam, atskirame bute, atsiskyrėlišumą (nuo giminių, draugų) kaip socialinę izoliaciją.

Anot autorių Hawkley ir Cacioppo (2009), buvo manoma, jog vieništumas gali kilti dėl socialinių įgūdžių trūkumo ir asmenybės savybių, kurios silpnina socialinių ryšių formavimąsi ir palaikymą. Ši nuomonė buvo grindžiama tuo, kad socialinių ryšių tyrimais rasti ryšiai tarp vieništumo ir susitelkimo ties savimi, prastesnių dėmesio rodymo partneriui įgūdžių, menkesio atsiskleidimo draugams (ypač tarp merginų) ir mažesnio dalyvavimo organizuotose grupėse (ypač tarp vaikų). Įvairūs asmenybės tyrimai taip pat parodė, jog vieništumas dažniausiai siejasi su drovumu, neurotiškumu, depresiniais simptomais, žema saviverte, pesimizmu, žemu sąžiningumu ir asmens nemalonumu kitiems. Vėliau atliktuose moksliniuose tyrimuose buvo rasta, jog vieništumas siejasi su šiomis charakteristikomis, tačiau nėra nuo jų priklausomas. Taip pat stiprus faktorius, darantis įtaką vieništumui, gali būti socialinis atstūmimas ar atskirtis.

Vieništams žmonės išryškėjantys vieništumo simptomai:

- jausmas, kad „visi kiti“ turi draugų;
- nesugebėjimo bendrauti jausmas;
- įsitikinimas, kad esi nepilnavertis, kad kažkas blogai su pačiu savimi;
- įsitikinimas, kad niekas nesupranta tavo situacijos;
- jausmas, kad nebegali pasikeisti, kad viskas prarasta
- depresija, tuštumo jausmas;
- nervingumas, galimai bendravimo baimė (sociofobija).

Vieništumas jį patiriančiajam visuomet kelia neigiamus jausmus, kartais net ir pasibjaurėjimą, tačiau manoma, jog būtent tokia reakcija atlieka motyvacinę funkciją, skatinančią asmenį imtis veiksmų, kad sumažinti jaučiamą vieništumą. Ši funkcija yra itin svarbi, nes vienišas žmogus patiria įvairių neigiamų tokios būsenos pasekmių. Ankstesniais laikais žmonės išgyvendavo tik susibūrę į grupes, o atskyrimas nuo bendruomenės be išimties reikšdavo žūtį. Tačiau šiomis dienomis atsiskyrimas nuo grupės nebeturi mirtinų pasekmių bet vis dėlto vienišas žmogus patiria ženklų vieništumo poveikį sveikatai. Vieništumas siejamas su fizinio aktyvumo sumažėjimu, širdies ir kraujagyslių, endokrininės ir imuninės sistemų funkcionavimo pokyčiais. (Hawkley ir Cacioppo, 2009, Hawkley ir kt., 2009).

Įvairios socialinės aplinkybės ne retai siejamos su padidėjusia vienišumo tendencija. Anot autorių Hawkley ir kt. (2008) santuoka siejama su mažiausiu vienišumo jautimu, išsiskyrę bei našlaujantys asmenys patiria gerokai daugiau vienišumo. Situaciniai faktoriai, mažinantys socialinių ryšių kiekį, pvz., darbo pakeitimas ar persikraustymas, didina vienišumą. Socialinių ryšių kokybė yra labiau vienišumą lemiantis faktorius negu socialinių ryšių kiekis. Bendravimas, kuris teikia saugumą, jaukumą, pasitikėjimą ir malonumą, kur kas efektyviau saugo nuo vienišumo jausmo negu tokie santykiai, kurie pasižymi dažnu bendravimu, tačiau stokoja gilumo.

Daugelis žmonių kuriuo nors gyvenimo periodu patiria didesnę ar mažesnę vienišumo jausmą. Vaikui vienatvė vienareikšmiškai yra blogis, nes trukdo išmokti kalbėti, užmegzti kontaktus su aplinka, bendrauti, užjauti. Būti vienam vaikui labai negerai, nes jo vystymasis suletėja. Visai kitaip su paaugliais ir jaunuoliais. Šiuose amžiaus tarpsniuose būtina kažkiek laiko pabūti vienam. Nors kontaktų daugėja augant jų poreikiui, tačiau atsiranda noras ir daug ką apmąstyti. Tuo laiku intensyviai mokomasi, susiformuoja vertybių sistema, moralinių normų suvokimas, ir visa tai reikia apgalvoti, įvertinti pasaulį ir žmones. Rašomi dienoraščiai, tylint klausomasi savo paties minčių. Paaugliai ir jaunuoliai itin imlūs kultūrai, menams, gamtos grožiui, o ypač literatūrai. Visa tai pilnavertiškai galima priimti tik tyloje ir izoliacijoje. Štai kodėl jaunimas po triukšmingų draugijų panyra į vienatvę. Beje, vienatvė, izoliacija labai svarbi ir mokslo bei meno žmonėms. Iškilūs mokslininkai, menininkai nuo senų laikų dirba savo dirbtuvėse, laboratorijose ar kabinetuose vieni, slėpdamiesi nuo pašalinio triukšmo, žmonių, lengvabūdišku draugijų. Be vienatvės neatsiranda nei ryški asmenybė, nei genialus kūrinys. Tačiau toji vienatvė ritmiška, t.y. ji nesitęsia nuolatos ir yra kūrybiška, užpildyta mąstymu, darbu.

Pabūti vienam žmogui reikia lygiai taip pat, kaip po darbo dienos naktį išsimiegoti. Izoliacija būtina ne tik mąstymui, bet ir savo individualios erdvės išsaugojimui, aktyviam darbui, pagaliau psichinei sveikatai. Kad vienatvė taptų kūribinga, jai reikia ritmo, atitinkamo laiko, deramos vietos ir sąmoningo pasirinkimo. Be vienatvės neįmanomas savęs tobulinimas ir malda. Visi žinome apie atsiskyrėlius ir žmones, išeinančius į dykumą ieškoti Dievo ir savęs. Dykuma – toliausia vieta vienatvei, kur niekas neblaško žmogaus dėmesio ir minčių. Ten pabuvusieji sugrįžta pasikeitę, numirę ir dvasiškai tarsi atgimę. Žinoma ir apie tai, kad Šv. Mato Evangelijoje raginama melstis slaptoje. Šis paraginimas pabūti su Dievu labai esmingas. Evangelistas kalba apie vienumą ne šiaip sau.

Vienišumas gali būti ūmus ir neilgas, laikina būseną, kuri pasibaigia, kai pasikeičia gyvenimo aplinkybės (pvz., asmuo susiranda naujų draugų), arba lėtinis, panašus į asmenybės savybę ar bruožą, kylantis priklausomai nuo gyvenimo aplinkybių ir, kaip teigia kai kurie tyrimai, netgi genetinio paveldimumo. Atsiradęs vienišumo jausmas generuoja gynybišką mąstymo formą, vienišumo socialinę kogniciją, kuri subjektyviai padidina ir pasunkina kiekvieną socialinę situaciją. Vieniši žmonės, skirtingai negu tie, kurie yra patenkinti savo socialiniu gyvenimu, patiria daugiau nerimo, yra pesimistiškesni ir labiau bijo neigiamo įvertinimo, taip pat jie labiau linkę tai parodyti bendraudami su kitais, taip sukurdami užburtą ratą. Vieniši žmonės mažiau pasitiki kitais ir tiki, jog ir kiti jais neitin pasitiki. Jie pasižymi save saugančiu elgesiu, kuris neleidžia jiems džiaugtis teigiamu, palankiu bendravimu. Be to, taip elgdami, jie užtikrina, kad ne tik jie patys, bet ir kiti žmonės aplinkui ima juos matyti negatyviai ir gali pradėti atitinkamai elgtis. Šis procesas „įsivažiuoja“ ir vieniši žmonės ima intensyviau reaguoti į negatyvias kasdienes situacijas, patiria mažiau džiaugsmo dėl kasdinių teigiamų situacijų. Net gavę paramos ir teigiamo dėmesio iš draugo ar mylimo žmogaus, jie tai suvokia kaip mažiau pasitenkinimo teikiančią dalyką negu nevieniši asmenys, kurie tai mato kaip bendrumo ir noro bendrauti požymį (Hawkley ir Cacioppo, 2009).

Teoretikai įvairiai aiškina vienišumo reiškinį. Thoreau Henry David XIX a. poetas, mistikas ir transcendentas, atskleidžia, kad vienvė – tai siekimas išmintingiau, kūrybiškiau gyventi (ypač gamtoje), susijęs su lūkesčiais, savo prigimties išvystimu; tai nėra bendravimo išsižadėjimas. Pasak autoriaus Thoreau Henry David (1999): „Sveika didesnę laiko dalį praleisti vienumoje. Draugija, netgi geriausia, greit ima varginti ir blaško. Man patinka būti vienam. Aš niekada nebuvau sutikęs geresnio draugo už vienumą“. H. D. Toro vienišiausias gyvenimas miške jam reiškė banalybę, įvairių niekalų, nereikalingų veiksnių išsižadėjimą, gilesnio savęs siekį. Jis rašė apie vienvę kaip civilizacijos atsisakymą, įsijautimą į gamtinę aplinką ir savęs, pažinimą: „Niekada nesijaučiau vienišas arba bent slegiamas vienvės jausmo, pajutau palaimingą gamtos artumą – pačiame lietaus lašų tiškėjime, kiekviename garse ir daikte aplink mano namą“ (Sullivan 1953: 96).

Interakcinio požiūrio į vienišumą autorius R. S. Weiss (1973: 16) pabrėžia, kad vienišumas ne tik asmenybės veiksnio ar situacijos funkcija, o jų bendros įtakos rezultatas. Jis aprašė vienišumą naudodamas tokius parametrus kaip socialiniai santykiai, prisirišimas, vadovavimas ir vertinimas. Sociologas atskyrė emocinį vienišumą (tai atvejis, kai žmogus nejaučia intymaus prisirišimo – meilės ar santuokos; šioje būklėje jis turėtų jausti nerimą, tuštumą) nuo socialinio, kuris yra atsakymas į stipresnių draugiškų ryšių ar bendrumo neturėjimą.

Dažniausiai vienišuosius kamuoja nerimas ir baimė dėl savo žemiškosios fizinės egzistencijos. Neramu, nes nebus kam ateiti į pagalbą ištikus ligai, negaliai, senatvei. Tai racionali baimė ir žmonės ieško bendrystės su kitais, galvodami: „Aš padėsiu tau, o tu man“. Tačiau daug didesnę ir svarbesnę pavojų vienatvė kelia asmenybės brendimo raidai. Šis pavojus tarytum nerigimas, nepastebimas, bet jis pakeičia žmogaus psichiką ją nuskurdindamas ir iškreipdamas pasaulio bei kitų matymą. Žinodamas, jog iš niekur nesulauks pagalbos, asmuo ima rūpintis tik savimi, tampa egocentriškas ir mano, kad jo reikalai patys svarbiausii. Taip visiškai nutolstama nuo kitų ir vienatvė darosi dar gilesnė. Nejučiomis žmogus pats save izoliuoja, nutraukia visus ryšius. Asmenybės vystymasis pasidalijamas į dvi dalis: „aš“ ir „jie“. Pasidaro lyg ir nesvarbu, ką apie mane galvoja kiti, bet tuo pat metu auga pretenzijos, kad esu nesuprastas, neįvertintas. Mano paties nuomone tampa neginčytina, o kiti yra neteisūs. Maža to, gera ir teisinga tai, kas man naudinga. Blogiausia, kad žmogus pats šio proceso nepastebi. Ir dar nuo žmogaus pasitraukia meilė. Mylėti jis nebemoka ir nebegali.

Žmonės iš prigimties yra linkę į vienišumą, nes yra individualistai priešingai nei – ekstravertai, ar intravertai. Individualistai - nuoširdūs ir emocionalūs, viską suvokia per save, nuotaika keičiasi daug kartų per dieną. Jiems svarbu, kad gyvenimas būtų intensyvus, pripildytas emocionalių išgyvenimų – tai padeda jiems jaustis gyvais. Tokio tipo žmonėse giliai įsišaknijęs jausmas, kad jie yra palikti ir todėl jie kenčia dėl žemo savęs vertinimo, įsitikinę, kad jie neverti, jog su jais būtų. Jiems pažįstamas nežmoniškos laimės jausmas ir gilus liūdesys. Šis tipas mėgsta gilius ir artimus ryšius, jiems patinka asmeninis požiūris į tai, ką jie daro. Jie pasirenka geriau išgyventi stiprias emocijas, negu gyventi kaip visi, pilką, banalų gyvenimą. Jiems svarbu suprasti save, kuo jie unikalūs. Todėl mėgsta tyrinėti savo vidinį pasaulį, analizuoti savo jausmus ir išgyvenimus. Gali net per daug pasinerti į save. Siekia idealumo. Jie nuolat jaučia, kad jiems trūksta kažko svarbaus.

Žmonės tampa vieniši dėl įvairių priežasčių. Dažnai žmonės tampa vieniši, jei nuo pat vaikystės neturi draugų, artimų žmonių. Taip pat po išsiskyrimo ar brangaus žmogaus netekties, pakeitus gyvenamąją vietą, darbovietę ar panašiai. Tai įtakoja žmogaus atsiskyrimą nuo socialinės visuomenės, bendruomenės, draugų, artimųjų.

2. VIENATVĒS TEMOS INTERPRETACIJOS MENE

Pastaruoju metu dažnai tenka susidurti su vienišumo problema. Mes gyvename ištikrųjų keistame pasaulyje, kuris tarsi prarija mūsų tikrąjį "aš". Mokomės, pradėdami studijuoti, dirbti ir nepastebime kaip gyvenimas pradeda sukintis beprotišku greičiu. Kartais susimaišome ir nebesuprantame kuri šiandiena yra diena ar valanda, kasdienis gyvenimas tampa rutina, kuri prarija mus. Kartą pramerkę akis susimąstome, kad kažko trūksta, kartais jautiesi vienas, o dažnai net vienišas minioje.

Šiandieniniame mene daug kalbama apie seksualumą, erotiškumą, grožį ir antigrožį. Kartais sunku suprasti, kas ką nori pasakyti. Kur gražu, o kur ne. Viskas susipynė tarpusavyje, kad sunku ne tik suprasti kitus, bet sunku suprasti ir save, savo vidinį pasaulį. Tampa vis sunkiau išreikšti savo mintis žodžiais, nes žmonės išmoko žiūrėti, klausytis vieni kitų ir nieko nematyti, negirdėti. Būdami įvairiose kompanijose, jaučiamės vieniši. Bandome savo vienišumą paslėpti po įvairiomis kaukėmis, ypač dabar, kai Lietuvoje ir visame pasaulyje išplito interneto naudojimas – manija. Internetas, tapo lyg koks virusas, kuris išplito žaibišku greičiu, žmogui nebereikia išeiti iš namų, tam kad pasikalbėtų su kuo nors. Jam užtenka prisijungti kokiam socialiniame tinkle ir tu jau gali bendrauti su kuo tik panorėjęs. Jei kas nepatinka, kuris nors žmogus, tu gali jį tiesiog užblokuoti niekam nieko nesakęs (skype, facebook, msn programose).

XIX a. pabaigoje Europos humanistinė ir racionalistinė pasaulėvoka ir su ja susijusi meno samprata susvyravo. To meto filosofijoje įsigalėjo kryptys, pabrėžiančios žmogaus būties ribotumą, asmenišką būties patirtį (Arturas Šopenhaueris, Frydrichas Nyčė, Karlo Markso, Čarlzo Darvino) teorijos vertė suabejoti žmogaus, kaip savo gyvenimo šeimininko, samprata, parodė, kad atskiras žmogus tėra tik statistinis vienetas visuomenės ekonominės raidos bei žmonijos biologinės evoliucijos procese. Austrų psichiatro Zigmundo Froido sukurta psichoanalizės teorija atskleidė žmogaus vidinio pasaulio nevientisumą, didžiulę jame pasireiškiančių sąmonės jėgų, instinktų svarbą. Nepaprastai išaugusiuose Europos miestuose žmogus pasijuto vienišas, praradęs ryšius su bendruomene, atitrūkęs nuo tradicinių vertybių, alinamas vis greitėjančio gyvenimo tempo.

Tai laikotarpis, kai įsigali krizės menas – kuris vadinamas modernizmu. Kūrybą, maištaujanči prieš praeities meno taisykles ir atspindinti nepastovią, kintančią šiuolaikinę tikrovę, suskilusį dabarties žmogaus vidaus pasaulį, išsakanti šiam žmogui būdingas vienišumą, nerimą, vertybių praradimo jausenas.

Pasak Lietuvių menininko, filosofo Mykolojaus Vilčiaus: „...vizijų ir svajonių pasaulis neturi formos, todėl žodžiai, apibūdinantys reiškinius šiame pasaulyje, netinka. Nėra formos, nėra žodžių, nėra pabaigų, todėl nėra ir skaudėjimo. Kai man pavyksta pabėgti iš nykaus išorinio pasaulio ir iš savo vidinės nykios vienatvės į savo sukurtą vizijų ir svajonių pasaulį, kur aš esu absoliutus valdovas, būnu laimingas.”

Menininko darbų ciklas, kuriame išreiškiama vienatvė “Agresija”, susikaupusi savyje tarsi grėsmingas kalnas. Šalia jos besisukančios linijos primena įkyrias piktas mintis. Šioms apnikus gimsta vienatvės jausmas, kuris, sumišęs su pykčiu, neretai įžiebta agresiją. Pirmajame paveiksle grėsmė dar tik kaupiasi lyg juodas audros debesis.(1 pav.) Antrasis paveikslas (2 pav.) jau kitoks. Juodame fone padrikai išsibarsčiusios linijos supa rėkiančio žmogaus galvą. Žvelgiant į šį paveikslą turbūt prisimeną audringą barnį ar piktai rėkiančius ir nieko nebegirdinčius žmones. Agresija pažirusi į šalis, ji galinga ir nebevaldoma. Trečiasis ciklo kūrinys (3 pav.) skleidžia dar kitą emociją. Figūra mažiausiai primena žmogišką pavidalą. Itin sudėtingoje formoje atpažįstame tik rėkiančio veido profilį ir iškeltas rankas. Nujaučiamas skausmas, ar net – kančią.

1 pav

2 pav.

3 pav.

Grafika. Mykolojus Vilčius “Agresija”

(Prieiga per internetą <http://www.mmcentras.lt/index.php?id=2&lang=lt&Sid=75>)

Vieništumo tematikos apraiškų gausa gali pasigirti ir foto menininkų kūryba. Skirtingus psichologinius portretus šviesa piešia viso pasaulio kūrėjai, kurių darbuose atsispindi įvairialypė vienišo žmogaus samprata. Šiame darbe yra apžvelgiama keletas autorių, užfiksavusių skirtingas vieništumo prasmes iliustruojančių momentų.

4 pav. Foto: Kate Barry

(Prieiga per internetą www.pinterest.com/pin/51706960093778009/)

Kate Barry vaizduodama moteris tarytum įkūnija neviltį. Visas dėmesys yra koncentruojamas į jos ramų veidą ir su žiūrovu kalbančias akis. Nyki patalpa ir tuščias stalas tarsi iliustruoja moters vidinę būseną, o galva, kurią ji - padėjusi ant stalo – lyg ramstis. Moteris – per daug silpna, kad galvą išlaikytų pati. Stalas – tarsi vienybę įvardijantis ženklas, apjungiantis aplink jį sėdinčius. Moteris prie jo – viena. Baldas paaštrina vieneto situaciją (4pav.).

5 pav. Fototografijos: Noell S Oswald

(Prieiga per internetą: soappbubbles.wordpress.com/2013/03/10/surreal-portraits-by-noel-s-oszvald/)

Siurrealistinė Noell S Ozwald fotografija, kuriose ji vaizduoja žmogų, jo pojūčius, išgyvenimus, nuotaiką. Kūrėja nemėgsta po savo darbais rašyti pavadinimų, kurie įpareigotų, bei įspraustų žmogų į rėmus matyti, tai ką mato pats fotografas. Kiekvienam žiūrovui Noell darbai suprantami savaip ir individualiai priklausomai nuo to, ką tada jaučia pats žiūrovas, kokia jo nuotaiką ir jausmai (5 pav.). Šiose fotografijose jaučiamas vienatvės jausmas, kuris atskleidžiamas per spalvą, slogią nuotaiką - virtimas paukščiu, tarsi ketinimas pasitraukti ir išskristi iš šio sudėtingo ir pilno visko gyvenimo.

6 pav. Fotografijos: Ilya Kisaradov

(Prieiga per internetą: www.pinterest.com/pin/59250551321087139/)

Ilya Kisaradov fotografijose vaizduojami žmonės – grupėje, tačiau kiekvienas - savoje neviltyje. Nuogumas čia tarytum perteikia kiekvieno asmeninę vienatvės tiesą. Kiekvienas savo erdvėje, kurios lyg ir negalima peržengti, pereiti ar į ją įsiterpti. Kiekvieno emocija skirtinga – kaip ir būnant vienišam minioje, vienatvėje, kiekvienas, tai išgyvena ir priima o gal tiesiog kratosi savaip. Tiek vienoje tiek kitoje fotografijose žmonės užsidarė, tam tikroje savo aplinkoje ir nenori įsileisti arba nesugeba įsileisti pagalbos ar kitų supratimo. (6 pav.)

Arthur Elgort mados fotografas, kurio fotografijose itin jaučiamas seksualumas, grožis, estetika. Tačiau menininkas Arthur Elgort puikiai perteikia, įkūnija praradimo skausmą šioje fotografijoje. Figūrą rankomis apjuosusi ir parklupusi moteris – silpnoji situacijos grandis, kuri dažniausiai bijo jausmo, skausmo, praradimo. Tvirta apkabintosios figūros pozicija – ryžtinga. Jaučiama aliuzija į būsimą vienatvę ir baimė jos, nenorą pripažinti, susitaikyti ir gyventi toliau (7 pv.).

7 pav. Fotografija: Arthur Elgort

(Prieiga per internetą: <http://www.artnet.com/auctions/artists/arthur-elgort/jenny-howorth-in-watermill-ny-5>)

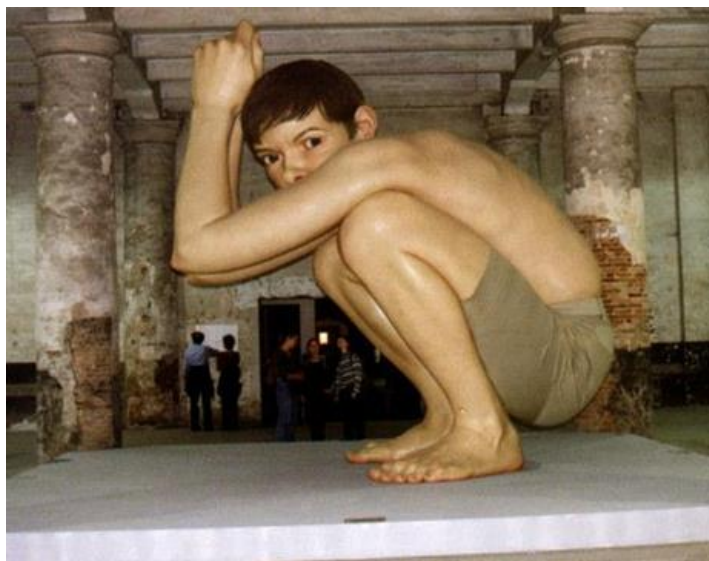

8 pav. Fotografija: Nikolaj Lund

(Prieiga per internetą: www.magicalmomentt.blogspot.com/2012/09/nikolaj-lund.html)

Nikolaj Lund tarytum demonstruoja kuriančio žmogaus vienatvę: ramią, užburiančią, melodingą, hipnotizuojančią... teigiamą, kuri skatina žmogų kurti, tobulėti, suprasti save ir aplinką (8 pav.).

Skulptūra - dar viena meno šaka, apimanti erdvinių estetiškų objektų kūrimą iš įvairių medžiagų. Skulptūroje svarbiausios meninės raiškos priemonės – formų erdvinė padėtis, proporcijos, siluetas, ritmas, faktūra.

9 pav. Skulptūra : Ron Mueck

(Prieiga per internetą: www.picitfy.com/538398/big-man-ron-mueck)

Ron Mueck Australijos pilietis, skulptorius, hiperrealistas. Jis kuria realias skulptūras, kurios puikiai atrodo iš įvairių pusių. Skulptūros milžiniškos, žmogus šalia jų atrodo toks mažas ir nereikšmingas. Abi skulptūros tarsi persmelktos vienišumo jausmo, apatijos ir nenoro bendrauti su aplinkiniais. Jos bijo, bijo tarsi visko kas prisiartina šalia jų – taip jaučiasi vienvėje gyvenantis žmogus. Šiose žmogaus skulptūrose (9 pav.) labai stiprus ir įtaigus žvilgsnis, kuris net persmelkia žiūrovą ir lieką atmintyje ilgam, kaip ir vienatvė, kuri dažniausiai apsireiškia netikėtai, kai nesitiki ir jos visiškai nelauki. Skulptūrų nuogumas, apnuogina ir jų jausmus, išgyvenimus, patyrimus prieš žiūrovą lieka be nieko, taip tarsi save parodo, kad yra tokie kokie yra.

10 pav. Skulptūra: Marc Janssens

(Prieiga per internetą: www.artodyssey1.blogspot.com/2013/08/marc-janssens.html)

Ši Marc Janssens skulptūra tarsi kalba, jog žmogus – ne vienas. Jis gyvenime – su našta, kurią nešą neturėdamas kitokios išeities ir pasirinkimo. Ta našta – taip pat ir pats gyvenimas, kuris beprotiškai painus ir kartais nebesuprantamas. Žmogus ateini ir eini per jį vienas sutikdamas tik pakeleivius, kurie tave lydi, tik tam tikrą laiką, nes galų galiausiai mes vis tiek iškeliaujame vieni vienuoje (10 pav.).

11 pav. Skulptūra: Olivier De Sagazan

(Prieiga per internetą: www.vi.sualize.us/olivier_de_sagazan_paintings_picture_AUgk.html)

Šis menininkas Olivier De Sagazan vaizduoja kiek suirusią (arba – suardyta), pažeidžiamą (apkabinęs kelius), niekam nereikalingą, pamirštą, gulinčią ant nevalytų grindų žmogaus skulptūrą. Aplink ją yra apibrėžtas raudonas ratas – tarsi vienintelė simbolinė apsauga šiame įkūnyto charakterio buvime (11 pav.).

12 pav. Jean Jacques Henner – Solitude (liet. Vienatvė)

(Prieiga per internetą: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Jean_Jacques_Henner_-_Solitude.jpg)

Jean Jacques darbas, tai tarsi vienatvės atspindys žmoguje. Jis kampe išpraustas ir negalintis pasitraukti, neturintis nei jėgų nei noro trauktis iš jo. Kūrinio nuotaika slogi, verčianti mastyti apie destruktivų žmonių elgseną, pojūčius (12 pav.).

Filmas, tai dar viena meno raiškos priemonė, kuri turi labai daug savyje jėgos perduoti norimą informaciją. Vienas iš tokių yra pavadinimu „Air Doll“ (liet. „Oro lėlė“), tai filmas apie tai, kaip pripučiamą lėlę gauna kaip dovaną - širdį ir tampa tarsi žmogumi. Ji tyrinėja pasaulį, susiduria su daugybe žmonių , miesto gyventojais, kurie metaforiškai yra “tušti viduje“ kaip ir ji. Pats režisierius teigia, jog filmas yra apie jaučiamą vienatvę gyvenant mieste ir tuščioje lėlėje (13 pav.).

13 pav. Filmo nuotrauka: „Air Doll“

(Prieiga per internetą: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Airdoll-poster.jpg>)

Šiandieniniame gyvenime įprastu reiškiniu vis labiau tampa bendravimas virtualiame pasaulyje, būnat tarp realių žmonių. Paradoksalu: gyvename pažangiame pasaulyje, kuris galimai ne skatina bendravimą, bet stato nematomą sieną, nejučia, verčiančią žmones užsisklęsti savyje, savo dėžutėse ir iš jų neišslysti(14 pav.).

14 pav. Autorius nežinomas

(Prieiga per internetą:

www.photo.php?fbid=195994647267362&set=a.195994640600696.1073741828.191512417715585&type=1&theater).

15 pav. Fotografijos: Viktorija Rekašiūnaitė - Raggana

(Prieiga per internetą: <http://www.vyzdys.com/placiau/viktorija-raggana-nuo-literaturiniu-heroju-svajoniu-iki-fotolakstu>).

Dar viena puiki jaunosios kartos fotografė, Viktorija Rekašiūnaitė dar kitaip pasivadinsi psiaudiniu *Raggana*. Šios autorės fotografijos pasakojančios visą žmogaus istoriją. Autorė pati apie vienatvę kalba taip: „ Vienatvė yra talentas ir talentas yra vienatvė....kartą skaičiau tokią istoriją apie karalių, kuris iškirto visą gražiausią rožių sodą, ir paliko tik vieną, pačią įstabiausią gėlę. Toji gėlė tapo dar gražesnė, dar svarbesnė ir dar labiau prikaustė kiekvieno žvilgsnį.“ „Aš esu kaip augalas, pražydęs niekam neprieinamų kalnų vienatvėje, į kuri žiūri tik nieko nematančios didžiulės kažkokio primityvaus vabalo akys. Ir dėl to aš esu laiminga.“ Šiose fotografijose stiprus jausmas, kurį sustiprina ne tik žmogaus figūra, bet ir fone nerimstantis, gilus tragiškas, gilus jūros telaškavimas. Jos tarsi nerimavimas dėl viso to, kas vyksta žmoguje, jo viduje. Aplinka šiose fotografijose labai svarbi ir neatskiriama nuo žmogaus ji vaidina svarbų vaidmenį istorijoje (15 pav.).

16 pav. Mathieu Bernard-Reymond “Disparitions “(liet. Išnykimas)

(Prieiga per internetą:http://matbr.com/disparitions/disparitions_089jpg)

Autorius Mathieu vaizduoja, žmogaus dingimą, nagrinėja architektūrą, žmonės, kraštovaizdį bei jų tarpusavio sąveiką. Žmogus pasirodo bei dingsta atsitiktinai. Dabarties ar praeities kūrimas, kurioms būdingos atskiros būtybės ir įkalintas individas. Nuotraukoje vaizduojamas atsiskyręs žmogus, tokiais ir tampame beribėje erdvėje, apsupti plataus ir gilaus vandenyno, o mes palaukiame tarsi paviršiuje užsidarę mažuose nameliuose - erdvėse, kuriuose esame tik mes vieniši ir įkalinti patys savo noru. Kaip ir pavadinimas jau sufleruoja išnykstante visatoje, jos neapibrėžtuose plotuose.

3. TEMOS REFLEKSIJOS ŠIUOLAIKINĖS TEKSTILĖS MENE

Šiuolaikinės tekstilės menas yra neatsiejamas nuo vaizdo, struktūros ir veiksmo. Visa tai sustiprina žiūrono dėmesį ir išlieka atmintyje. Vienatvės ar vienišumo temą šiuolaikinėje tekstilėje rasti nėra lengva, kadangi kiekvienas kūrėjas ją apibūdina, pateikia savaip interpretuodamas. Tad nagrinėjant šiuolaikinės tekstilės kūrėjus pateikiu pavyzdžius, kurie artimi temai asociatyviai.

17 pav. Geteborgo universiteto studentų darbas „Projektas kūnui“

(Prieiga per internet: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-10-17-intriguojantys-kureju-darbai-parodoje-dar-karta-pasakojimas/70567>)

Geteborgo universiteto tekstilės studentų projektas „Kūnui“. Studentai sumaniai, nežabotai pristato pačias įvairiausias šios temos variacijas. Dygsnis, kūnas ir erdvė studentų darbuose yra susipynę įvairiausiai įmanomais būdais. Darbo pateiktoje fotografijoje (17 pav.) galima asociatyviai išvelgti sąsają su vienišumo tema. Daugybe veidų, kurie tarsi vienas per kitą lipa, neatsigręždami vieni į kitus. Nuotaikos jaučiamos slogios, apatiškos tarsi armija vienišų, tuščių robotų, kurie nieko nebejaučia ir ne gyvena, o tiesiog vegetuoja.

18 pav. Valya „Babos veidas“

(Prieiga per internetą: <http://www.balsas.lt/m/naujiena/560538>)

Tai ukrainiečių kilmės JAV menininkės Valya darbas įspūdingo dydžio archajine veltinio technika sukurtas raukšlėtas "Babos veidas", kupinas kartėlio, liūdesio, atlaidumo ir motinoms būdingos meilės bei besąlygiško priėmimo. Dažnai vienatvę apsimėškia senatvėje ir nuo jos tada neįmanoma pabėgti ar pasislėpti. Ištikrųjų norint sužinoti tikrąjį vienišumo skonį vertėtų pasiklausti senų žmonių pasakojimų, kurie dėl tam tikrų priežasčių atsiduria pensionuose (18 pav.).

19 pav. Barbara Abele .."Nuo taško A iki Taško B..." 2003 Latvija

(Prieiga per internetą: http://www.smic.lt/textile/next/text/kiti_kuriniai.htm)

Šis Barbara Abele .."Nuo taško A iki Taško B..."darbas, kurį galima interpretuoti asociatyviai vienišumo temai. Žmonių visuomenėje yra daug ir jei anksčiau bendravimas bendruomenėje buvo įprastas reiškinys, tai kuo toliau tuo labiau jis nyko ir baigia išnykti, kaip ir pėdsakai tekstilės darbe. Nyksta pėdsakai mūsų - nyksta ir bendravimas. Tampame vis atskiresni, vienišesni, vieniši ir minioje. (19 pav.).

20 pav. Lina Jonikienė "Rūpintojėlis". 2002-2003

(Prieiga per internetą: http://www.smic.lt/textile/next/text/kiti_kuriniai.htm)

Linos Jonikienės darbas, kuriame vyras vienas ir atrodo jam daugiau nieko nereikia jis tarsi mėgaujasi ta vienatvę, kuri jam reikalinga ir kuri jo visai negasdina šiuo metu čia ir dabar. (20 pav.).

Vienatvėje kurianti tekstilininkė Raminta Baltrušytė „Išbalinti“.popieriaus baltumo darbai, sukurti 2005-2011 metais. Pasak autorės: „Pasigaminu popieriaus lakštą ir dėliuju siūlų piešinius. Savaimė dėliojasi žmogeliukai ir vabaliukai, lapai ir žolės, dalelės ir užuominos. Sugrįžta vaikystės prisiminimai, neapibrėžtos būsenos ir nuojautos. Punktyrai ir zigzagai, taškai ir apskritimai virsta vienas kitą papildančiais ciklais ir kompozicijom. Viską persmelkia gamta, jos tyli kaita. Taip darbas su medžiaga, pastangos perteikti sumanymą tampa begaline kelione į save vienatvėje. (21 pav.)

21 pav. R. Baltrušytė „Supintinis“

(Prieiga per internetą

http://www.ciurlionis.lt/index.php?mact=Calendar,cntnt01,default,0&cntnt01event_id=242&cntnt01display=event&cntnt01lang=lt_LT&cntnt01returnid=112)

22 pav. Nobuko Tanaka “Būtybė“ 2003 Japonija

Nobuko Tanaka "Būtybė" ji tarsi vienišumą atspindinti sociali būtybę, kuri yra užsidariusi nuo aplinkos, visuomenės savame kiautė, savoje aplinkoje, su savais išgyvenimais ir jausmais vienatvės kalėjime (22 pav.).

23 pav. Giedrė Legaitė- Petniūnienė „Lerva mutacinė (Kas išskris?) 2003 Lietuva

(Prieiga per internetą

http://www.ciurlionis.lt/index.php?mact=Calendar,cntnt01,default,0&cntnt01event_id=242&cntnt01display=event&cntnt01lang=lt_LT&cntnt01returnid=112)

Giedrės Petniūnienės darbas, nėra tiesiogiai susijęs su vienišumo tema, tačiau asociacija kyla labai stipri. Tai būtybė, kuri užsidariusi savame kiaute iš kurio nenori ir negali išsilaisvinti. Būtybė, kuri tarsi susivyniojusi į save patį, savo pasaulį, aplinką. Nors tas apvalkalas atrodo pakankamai silpnas, trapus ir pažeidžiamas, tačiau jis saugo ir gaubia nuo aplinkos, kurioje jis, ji būti nenori (23 pav.).

24 pav. Inga Likšaitė "Mūza" 2003 Lietuva

(Prieiga per internetą

http://www.ciurlionis.lt/index.php?mact=Calendar,cntnt01,default,0&cntnt01event_id=242&cntnt01display=event&cntnt01lang=lt_LT&cntnt01returnid=112)

Darbas „Mūza“, kuris savo nuojauta, vaizduojama moterimi, spalva asocijuojasi su vienišumo temą. Darbas pilnas nostalgijos jausmo, apatijos, moteris nususukdama, tarsi sako norinti likti viena be aplinkinių ir nepastebėta (24 pav.)

25 pav. Gitana Evseičkaitė „Vienatvė“

Fotografija iš asmeninio autorės archyvo

Autorė Gitana Evseičkaitė teigia, jog kūrybai būtina vienatvė, jog jos kūrybos būdai vienuma yra neišvengiamai reikalinga. „Kuriu tik tyloje, viena, kartais klausausi sunkaus roko“. Autorė, kūrybai inspiruoja aplinkiniai žmonės, emocijos, potyriai, asmeniniai išgyvenimai. Šis tekstilės darbas, kuriame objektas juodame fone primena vandens padarą medužą. Ji - tarsi trumpalaikio gyvenimo metafora perteikia galinčią skaudžiai nudilginti, nepriklausančią jokiam būriui, santurią, grakščią ir nepriklausomą figurą. Lengvumo ir gracijos objektui suteikia išilginės linijos, primenančios čiuptuvus arba šaknis, tačiau pastebima, kad objektas nėra stipriai isitvirtinęs esamoje vietoje (jei tai - šaknys, - jos neįsikerojusios plačiai). Atrodo, kad menama medužą įkūnija laisvą, paviršiuje vandens/gyvenimo srovių plukdomą charakterį (25 pav.)

4. MAGISTRO DARBO KŪRYBINĖS DALIES EIGA

4.1. Kūrybinio darbo „Vieniši minioje“ koncepcija

Kūrybinio darbo koncepcija gimė mąstant apie tai, kad šiuolaikinis gyvenimo ritmas ir tempas įtraukia mus į nesibaigiantį darbų, veiklų sūkurį ir dažnai nebepastebime, jog neturime laiko ar noro susitikti su draugais, bendrauti tiesiogiai, stinga laiko netgi artimiausiems žmonėms. Atrodo, esame nuolat apsupti daugybės žmonių, bet ilginiui pajuntame, jog esame užsisklendę vienatvės kiaute, jog kiekvienas išgyvename savo kasdienio gyvenimo situacijas ir emocijas – džiaugsmą, liūdesį, skausmą tik savyje ir niekam iš aplinkinių tas nėra įdomu. Galiausiai suvokiame, jog esame vieniši. Netgi, jeigu gyvename ne vieni, netgi, jeigu dabar itin populiariuose socialiniuose tinkluose turime gal net porą šimtų ar daugiau „draugų“ ir tariamai jaučiamės esą žmonių, vadinamų draugais, apsuptyje, suvokiame, jog vargu ar jie išties yra draugai. Taigi, neapleidžia noras šnekėti apie mūsų skaitmenines vienatves. Vienoje jų, vienoje iš tų kelių milijardų vienatvių gyvenu ir aš. Todėl svarbu akcentuoti žmogaus būsenas, kurias jis jaučia būdamas vienas, nors ir apsuptas minios žmonių, ką jis išgyvena, ką patiria. Atrodo, visi tie šimtai žmonių, komentuojančių kiekvieną vienas kito judesį, mirksnį, nuotrauką, nutrūkusius ir užsimezgusius santykius, visiškai nieko nenori žinoti apie tavo sielą, mano sielą, mūsų sielas. Gal jų jau nebeturime. Seniai išmainėme jas į skaitmeninius savo avatarus.

Neegzistuojantys kūnai neegzistuojančiame pasaulyje. Vis dažniau pastebima, kad, užuot pasikalbėję su žmogumi ar bent sukūrę elektroninį laišką, apsiribojame jo informaciniu atspindžiu – kur jis ėjo, kur jis eis, kokią dainą perklausė ir kokį muzikos klipą peržiūrėjo. Ir mums vis rečiau kyla klausimų apie jį patį – kaip jis jaučiasi, ką išgyvena.

Mes, šios virtualios, tik miglotu ir neišformintu bendru susitarimu egzistuojančios tikrovės dalyviai, noriai atsisakome savo fiziškumo, užrašų ant asfalto ir parko suoločių, ilgų pasivaikščiojimų auksu švintančiame rugsėjyje, tylaus smigimo į vėstantį spalį, stebuklingo tylėjimo drauge lapkričio vėlelėms siūbuojant virš taurių ar karštos arbatos puodelio, atsisakome daug ko. Pereiname į atšvaitų ir projekcijų pasaulį.

Ieškant meninių analogų savo pasirinktai temai, pastebėta, jog dauguma autorių dėmesį sutelkia į tradicinę vienatvės sampratą, kai žmogus išties dėl kažkokių priežasčių, vidinių ar išorinių, atsiduria vienišumo, vienatvės būsenoje, atskirtyje nuo visuomenės, nuo kitų žmonių. Todėl ir kuriamuose vaizduose jis dažniausiai vaizduojamas vienas ar nutolęs nuo kitų. Šio darbo koncepcijai perteikti pasirinktas kitas problemos vizualizavimo būdas - atskleisti žmogaus vienišumo būseną, ne tokią, kai žmogus esti fiziškai vienas. Vienišumo, esant daugybės žmonių apsuptyje, kai regimi ar neregimi saitai jį išoriškai tarsi įpina į kitų žmonių minią, bet visa tai tėra tik regimybė. Savo viduje jis esti vienas. Ir toji vienatvė jį kankina, neduoda susikaupti, neleidžia gyventi pilnavertį gyvenimą, trukdo dirbti, kurti, pajauti dvasios pilnatvę.

Nuspręsta, jog kūrybinį tekstilės darbą sudarys trys dalys. Pagrindinė kūrinio idėja būtų išreiškiama per žmogaus emocines išraiškas, judesius, spalvas. Darbą ketinama atlikti naudojant aplikacijos techniką. Tai yra technika, kai apjungiamos įvairios technologijos – dažymas, klijavimas, sluoksniavimas, perpynimas ir kitos, taip pat idėjai perteikti pasitelkiamos įvairios medžiagos – audiniai, popierius, oda.

4.2. Grafinis - kūrybinės idėjos vystymas

Grafinė tekstilės magistro darbo dalis pradeda nuo eskizų kūrimo, projektavimo. Pirminė grafinė idėjos raiška kilo dar kuriant tekstilės darbus magistro studijų pradžioje. Idėjos kito, tobulėjo, kol galiausiai išsivystė iki galutinių variantų.

Pateikiami pirminiai eskizai (26 pav.). Kūrybinio darbo metu eskizai kito, nuolat keitėsi. Buvo ilgas svarstymų ir ieškojimų kelias. Idėjai išreikšti pasirinkta dvimatė figūrinė kompozicija. Pasitelkiamos meninės raiškos ir harmonizavimo priemonės – asimetrija, ritmas, dėmė, linija, spalva, šviesa. Dinamiškos, besiblaškančios, emocijas perteikiančios personažų pozos, tarsi ryšių ieškančios ištęstos rankos simbolizuoja pasimetimo, dvasinio diskomforto būseną. Jos nebyliai šaukiasi pagalbos, kurios sulaukti nėra taip paprasta, nes kiekvienas mato ir jaučia tik save. Greta esantieji tarsi neegzistuoja.

26 pav. Grafinės idėjos paieškos

4.3. Vizuali „Vieniši minioje” idėjos raiška per medžiagas ir technologijas

Technologinis procesas pradedamas medžiagų paieškomis. Tekstilės darbams pasirinktos medžiagos – medvilnė, džinsas, viskozė ir kiti audiniai, o taip pat papildomos - oda, popierius. Laikraščių skiautės pasirinktos siekiant perteikti mirgančio, nuolat kintančio, įtraukiančio ir skandinančio informacijos srauto vizijai. Jos trapios, laikinos, kaip ir tie žmonės išoriškai jungiantys saitai, kurie yra tik laikina regimybė, greitai besikeičianti, nepastovi, apgaulinga. Tema „Vieniši minioje” padiktavo aplikacijos techniką, kuri geriausiai tiko norimai įdėjai perteikti.

Darbas pradėtas nuo figūrų ruošinių, joms karpyti audiniai į mažas skiauteles, kurios po to klijuotos, sluoksniuotos ant standaus pagrindo. Figūrų veidai tapyti ant audinio, iškelti reljefu, siekiant labiau juos akcentuoti, perteikti vidinės atskirties būsenas. Vėliau dažytas, tonuotas kompozicijų pagrindas, sendinti laikraščiai, jų skiautės klijuotos ant pagrindo, kuriant

informacinio lauko įspūdį. Grėsmės, vidinės sumaišties būsenai akcentuoti pasitelktos abstrakčios perpintos juodos odos formos.

Šios technologijos savitai jungiamos į bendras kompozicijas, kurios abstrakčiai vizualizuoja vienišumo, būnant žmonių apsuptyje, reiškinių. Pasirinktos tekstilės technologijos leidžia išreikšti norimą idėją.

27 pav. Technologiniai ieškojimai

28 pav. Ciklo "Vieniši minioje" realizavimas

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus mokslinę teorinę informaciją apie vienišumą, galima teigti, kad tai fizinis ir psichologinis būvis – savarankiškas dvasinis stovis, vienišiaus psichinė ir socialinė egzistencija.

2. Pabrėžtina, kad natūralus žmonių bendravimas šiuolaikinėje industrinėje visuomenėje tapo probleminiu reiškiniu. Visuomenėje daug kalbama ir rašoma apie žmogaus pamestumą, vienišumą, nekomunikabilumą. Žmones vieną nuo kito atskyrė industrinė arba mobili vienišių visuomenė.

3. Išnagrinėjus laikotarpio, vadinamo modernizmu, meno analogus, galima teigti, kad tai – kūryba, maištaujanti prieš praeities meno taisykles ir atspindinti nepastovią, kintančią šiuolaikinę tikrovę, suskilusį dabarties žmogaus vidaus pasaulį, išsakanti šiam žmogui būdingas vienatvės, nerimo, vertybių praradimo jausenas. Vienatvės apraiškų vizualizavimo daugiausia rasta fotografijoje, kuri įtaigiai bei realiai perteikia vienatvės išgyvenimą.

4. Atliktas kūrybinis tekstilės kompozicijų ciklas, siekiant paskatinti žiūrovą susimąstyti apie vienišumo reiškinį, parodo, kad vienišumas gali pasireikšti nebūtinai būnant realioje atskirtyje nuo kitų, tai ne tik individualus jausmas, jis jaučiamas ir būnant minioje tarp žmonių.

5. Kūrybinei idėjai išreikšti pasirinkta savita kompozicijos, medžiagų ir technologijų sintezė suteikia galimybę kitiems kūrėjams pasisemti naujų raiškos idėjų.

6. Tekstilės kompozicijų ciklas “Vieniši minioje” gali būti eksponuojamas ne tik parodinėse erdvėse, bet ir socialinių akcijų, projektų metu, skatinant atkreipti dėmesį į aktualią nūdienos problemą, siekiant imtis prevencinių priemonių plintančioms tragiškoms vienatvės būsenos pasekmėms spręsti.

LITERATŪRA

1. Giddens, A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas*. Vilnius: Pradai
2. Maslauskaitė, A. (2004). *Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.
3. Thoreau Henry David (1999). *Walden, or Life in the Woods*. Baltos lankos.
4. Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The Experience of Emotional and Social Isolation*. Cambridge, MA: MIT Press
5. Cacioppo J.T., Hughes M.E., Waite L.J., Hawkley L.C., Thisted R.A. (2006). Loneliness as a Specific Risk Factor for Depressive Symptoms: Cross-Sectional and Longitudinal Analyses. *Psychology and Aging*, 21(1), p. 140-151.
6. Cacioppo, J. T., Hawkley L. C. (2009). Loneliness. *Handbook of individual differences in social behavior*. New York: Guilford, p. 227-239.
7. Cacioppo, J.T., Hawkley, L.C., Thisted, R.A. (2010). Perceived social isolation makes me sad: Five year cross-lagged analyses of loneliness and depressive symptomatology in the Chicago Health, Aging, and Social Relations Study. *Psychology and Aging*, 25, p. 453-463.
8. Hawkley L.C., Hughes M.E., Waite L.J., Masi C.M., Thisted R.A., Cacioppo J.T. (2008). Relationship Quality and Loneliness: The Chicago Health, Aging, and Social Relations Study. *Journal of Gerontology*, 63B(6), p. 375-384.
9. Hawkley L.C., Masi C.M., Berry J.D., Cacioppo J.T. (2006). Loneliness Is a Unique Predictor of Age-Related Differences in Systolic Blood Pressure. *Psychology and Aging*, 21(1), p. 152-164.
10. Perlman D., Peplau L.A. (1981). *Towards a Social Psychology of Loneliness*. *Personal Relationships in Disorder*, London: Academic Press, p. 32-56.
11. Gadalla T.M. (2010). The Role of Mastery and Social Support in the Association Between Life Stressors and Psychological Distress in Older Canadians. *Journal of Gerontological Social Work*, 53, p. 512-530.
12. Prieiga per internetą:
(http://www.ciurlionis.lt/index.php?mact=Calendar,cntnt01,default,0&cntnt01event_id=242&cntnt01display=event&cntnt01lang=lt_LT&cntnt01returnid=112 [Žiūrėta 2013.04.15] ;
13. Prieiga per internet: <http://www.kamane.lt/layout/set/print/Spaudos-atgarsiai/2007-metai/Gruodis/Daile/VILNIETISKI-KAUNO-TEKSTILES-BIENALES-ATGARSIAI> [Žiūrėta 2013.04.15] ;
14. Prieiga per internet: <http://www.body-pixel.com/2009/01/27/fibre-experiments-by-biljana-roman/> [Žiūrėta 2013.04.15] ;
15. Prieiga per internatą: www.pinterest.com/pin/59250551321087139/ [Žiūrėta 2013.04.15] ;

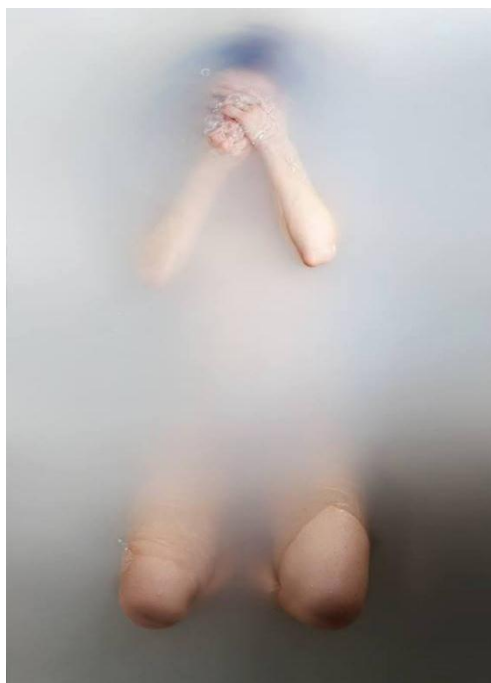
16. Prieiga per internetą: soappbubbles.wordpress.com/2013/03/10/surreal-portraits-by-noel-s-oszvald/ [Žiūrėta 2013.04.15] ;
17. Prieiga per internetą www.pinterest.com/pin/51706960093778009/ [Žiūrėta 2013.04.15] ;
18. Prieiga per internet: www.kalbam.lt/.../Modernizmas_Neoromantizmas_Satrijos_Ragana.doc [Žiūrėta 2013.06.15] ; [Žiūrėta 2013.04.25] ;
19. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/91/95-100ciblaur.pdf> [Žiūrėta 2013.06.25].
20. Prieiga per internetą: <http://www.artnet.com/auctions/artists/arthur-elgort/jenny-howorth-in-watermill-ny-5>; [Žiūrėta 2013.06.12] ;
21. Prieiga per internetą: www.magicalmomentt.blogspot.com/2012/09/nikolaj-lund.html [Žiūrėta 2013.06.12] ;
22. Prieiga per internetą: www.picitfy.com/538398/big-man-ron-mueck [Žiūrėta 2013.06.25] ;
23. Prieiga per internetą: www.artodyssey1.blogspot.com/2013/08/marc-janssens.html [Žiūrėta 2013.06.25] ;
24. Prieiga per internetą: www.vi.sualize.us/olivier_de_sagazan_paintings_picture_AUgk.html [Žiūrėta 2013.06.25] ;
25. Prieiga per internetą: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Jean_Jacques_Henner_-_Solitude.jpg [Žiūrėta 2013.07.05] ;
26. Prieiga per internetą: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Airdoll-poster.jpg> [Žiūrėta 2013.07.05] ;
27. Prieiga per internetą: www.photo.php?fbid=195994647267362&set=a.195994640600696.1073741828.191512417715585&type=1&theater [Žiūrėta 2013.07.11] ;
28. Prieiga per internetą: <http://www.vyzdys.com/placiau/viktorija-raggana-nuo-literaturiniu-heroju-svajoniui-iki-fotolakstu> [Žiūrėta 2013.07.11] ;
29. Prieiga per internet: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-10-17-intriguojantys-kureju-darbai-parodoje-dar-karta-pasakojimas/70567> [Žiūrėta 2013.07.11] ;
30. Prieiga per internetą: <http://www.balsas.lt/m/naujiena/560538> [Žiūrėta 2013.10.15] ;
31. Prieiga per internet: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2007~D_20070115_154922-79826/DS.005.0.01.ETD [Žiūrėta 2013.10.15]
32. Prieiga per internet: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Vieni%C5%A1umas> [Žiūrėta 2013.10.15] ;

29 pav. Emma Roberrts

30 pav. Christine Muraton

31 pav. Romona Zordini

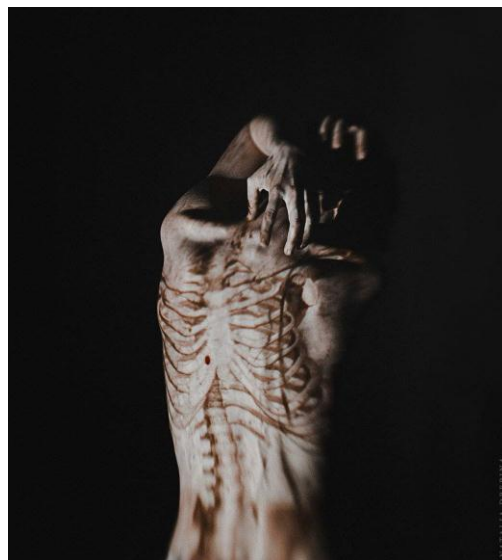
32 pav. Jeffry Wang

33 pav. Autorius nežinomas

34 pav. Brigitte Niedermair

35 pav. Natalia Drepina

36 pav. Stephen Carroll